

Minden kezdet nehéz

Süddeutsche Zeitung Magazin, No. 27.

2017. július 7.

Johannes Böhne, hamburgi újságíró, sorkötelelessége idején civilszolgálatot vállalt és naponta egy kisbusznyi gyereket szállított a Lebenshilfe – alapítvány sajátos nevelési igényeket ellátó óvodájába – messze a városon kívülre, mivel annak idején úgy épültek az ilyen intézmények, hogy ne legyenek szem előtt. Egyesek hiperaktívak voltak, mások agresszívek, megint mások elmaradtak a fejlődésben. Kilenc év elteltével most újra találkozott velük. A történeteik nehéz kezdetekről mesélnek; de igen különbözőképpen folytatódnak...

Az első szolgálati napon szerénykedő állítással kezdődött: „Kissé vadócok” – mondta az óvoda vezetője. Én meg azt gondoltam: mégis milyen problémás lehet nyolc kisgyerek?

19 éves voltam, és fogalmam sem volt...

2007. nyárutója volt, és még négy évig érvényben maradt a sorkötelezettség. Én civilszolgálatot vállaltam, és most ott álltam a Lebenshilfe – alapítvány egyik óvodájában Pinneberg városrészben, aminél messzebb nem is igen lehetne landolni Hamburg peremén. Gyümölcsstea illata szállt, szappanszag, meg teli pelenkáké. Kint az ajtó előtt, a parkolóban pedig ott várt az új munkaeszközöm az elkövetkező kilenc hónapra: ötméteres, fehér, rozsdás aljú, kilenc szürke üléses, ócska Mercedes Sprinter. Ezzel kellett hát mindennap nyolc gyereket ide – és hazaszállítanom.

Az első ómen a visszapillantó tükör volt. Ezt az elődöm nem az útteste irányította, hanem a hátsó padokra, a gyerekekre. Hogy mindig szem előtt lehessenek.

Amikor beszálltak a gyerekek, még udvariasak voltak, kissé megszeppentek. Folyton kérdezgettek: Ki vagy te? Mit csinálsz itt? Honnét tudod, hol lakunk?

De tizenöt perc múlva nyoma sem maradt a tartózkodásnak. Olyanok voltak a gyerekek, akár egy doboz kiszáradt gyufaszál – ha egy is bellobant, az összes lángra kapott.

Az első nap valahogy így nézett ki: Sascha felbosszantotta Rouját, Rouja megütötte Saschát, Sascha árulkodni kezdett, Lion csiklandozta Ronját, és mivel emelkedni kezdett a hangulat, Kjell és Patrick birkózásba fogott, mire Dávid minden látható ok nélkül bömbölésbe tört ki, valahonnét pedig egy üres uzsonnás doboz repült előre a folyosón, s akkor én legelőször leállítottam a buszt és ötperces kihallgatást rendeztem a dobáló beazonosítására.

Igencsak sajátosak voltak ezek a gyerekek! Fel voltak pörögve, viccesek, vadak voltak. Az összes problémásnak számított. Néhányan ötévesen is elég rosszul beszéltek még, egyesek hiperaktívak voltak, mások nem bírták elviselni a többieket, agresszívek voltak, haraptak, lökdöstek, rugdostak. Páran viszonylag ártalmatlannak tündek. Másoknál már négy-öt éves korukban az volt a tét, hogy vajon valaha is képesek lesznek-e normális módon élni. A problémáik kötötték össze őket. Ami pedig elválasztotta őket egymástól: a származásuk. Voltak olyanok, akik szociális segélyből éltek; ahol a szülőknek is egy órát kellett várniuk mindennap a buszokra, ha szülői megbeszélésre kellett jönniük az óvodába. Mások szülei

bankok vagy biztosítások alkalmazottai voltak és metálezüst Mercedes-terepjával jöttek el bemutatkozni.

Egyik gyerek sem indult könnyű starttal. Ám míg egyeseknél a nélkülözés csak fokozta a problémáikat, másoknál a jólét eltompította azokat. Vagy legalábbis akkor úgy látszott.

Az első, katasztrofális buszozásom a gyerekekkel kilenc éve történt. Sokszor eszembe jutott, vajon hogy bánt velük közben a világ? Mire jutottak a vadócságukkal, a problémáikkal? Tavaly ősszel elkezdtem felkutatni őket.

Mostanra kamaszok, egészen felnőttek. Még előttük vannak az első álmaik, s már mögöttük az első csalódásaik.

Csupán csak egyetlenegy lakott még mindig ugyanabban a lakásban, mint annak idején. A többiek azóta mind elköltöztek. Néhányan csak egy utcával odébb, mások több városrésznyre, sőt akár száz kilométernél is messzebbre. Legtöbbjük továbbra is a szüleivel él, csupán egy nem.

A nyolc gyerek közül egy nem kívánt részt venni ebben az interjúban. A többiek szívesen elmesélték, hogyan ment a soruk.

Így hát hét történetem van a problémákkal való felnövekedésről. Hét sztori nélkülözésről vagy jólétről, szerencséről vagy sorscsapásról, erős szülőkről és nehéz gyerekekről. Sascha, David, Ronja, Lion, Leunard, Kjell, és Patrick története.

Sascha

- Van kedvenc filmed?
- (S) „Slumdog Millionaire!”
- Arról az utcagyerekről, aki megnyer egy vetélkedőműsort?
- (S) - Ja, olyan szép színes volt.

Még emlékszem Sascha egykori első hadüzenetére. Egy őszi délután volt. A legtöbb gyerek elaludt, félrebillent fejvel ültek a hátsó padokon, halkán szuszogtak. Akkor Sascha ebben a nyugalomban, a főút gyorsszakaszán kikapcsolta a biztonsági övét és egész csendesen szólt: „Nézd csak, kikapcsoltam az övem!”. Először azt hittem, nem jól hallok. Aki nincs bekötve, az nem jöhet a buszon – ez volt a szabály. Jobbra kiálltam, bekapcsoltam a vészvillogót, és azt mondtam, amit ilyenkor szokás: „Jó, de akkor itt ki kell szállnod”. És vártam, hogy Sascha beadja a derekát.

De Sascha így szólt: „Oké, rendben van.”

Sascha volt az egyedüli gyerek a buszon, akinél egyszer – egyszer elveszítettem az autoritásomat. Nála nem használt a szépszó, figyelmeztetések, bátorítások, végül a fenyegetés sem. Ötéves volt. Sápadt, erős gyerek. Elálltak a fülei, pisze orra volt, és úgy nézett ki, akár egy túl nagyra sikerült plüssállatka.

Nyilván nem tehettem csak úgy ki egy ötévest a négysávós főút szélére. De legalább még egy kicsivel tovább tethettem a dolgot. Hátramentem hozzá, és emlékszem, azt gondoltam: ha nem adod fel hamarosan, kisember, akkor megfogtál! Kitértam a tolóajtót és megragadtam a karjai alatt. Már elkezdtem fölemelni, mikor végre engedett: „Ne, ne, ne, inkább bekötöm magamat!”

Sascha abban a pillanatban csak vagy két másodpercnnyire volt attól, hogy átlásson rajta, milyen vékony szálon függött is az én tekintélyem, a felnőttek autoritása egyáltalán.

Intelligens fiúcska volt, de nehéz környezetben nevelkedett. Sascha közel s távol az egyetlen panelnegyedben lakott, Pinneberg városrész ún. "fehér óriásában". A kis lakást még három testvérével osztotta meg. Az egyik középső gyerek volt, és csak akkor jutott neki figyelem, ha bolondériázott. Az apa részeges, az anyát túlterhelik a gyerekek. Az incselkedése nem volt rosszindulatú. Ez volt a túlélési stratégiája.

- Miért loptatok? A benzinkútról?
(S) - Fogalmam sincs. Játékból. Bust for fun!

A hangja változott a legmarkánsabban. Mély és sötét, már 14 évesen. Zöld garbópulcsit visel a találkozójukra, amiben bátrabbnak néz ki a valóságosnál. Sascha már nem Pinnebergben lakik, hanem a tengerparton, ami jó hír. A rossz hír az, hogy nevelőotthonban.

Sascha olyan halkán meséli a történetét, hogy gyakran alig értem. Mintha azt remélné, hogy eltűnnek a kellemetlen dolgok, ha csak suttogjuk őket.

Amikor a gyermekvédelem idehozta Saschát, kilencéves volt. A „gyermekjólét veszélyeztetése” volt a hivatalos indoklás: a szülei veszélyessé váltak a számára. Sascha nem kíván többet mondani erről, mint hogy „nem mehetett úgy tovább”.

Én kilencéves koromban az egyhetes osztálykiránduláson hasfájást kaptam a honvágtyól.

Sascha viszont kilencévesen egyszerre csak örökre magára maradt. Nem is könnyű elképzelni, mit okoz ez egy olyan kicsi gyereknel.

Kerstin Bröther, az Eckernförde-beli „gyógypedagógium” igazgatónöje még a gyermekvédelem átmeneti intézetében találkozott Saschával. „Igen aranyos kis fickó volt” – meséli ma, - „hiszen még olyan fiatal volt. Kíváncsi. Tudni akarta, hogy élnek nálunk a gyerekek az otthonban, mit csinálnak egész nap, és hogy kapnak-e zsebpénzt.” Bröther egy héttel később magával is vitte.

Attól kezdve a gyógypedagógium volt az otthona Eckenförde-ben, a nagy park, mely kis dombra emelkedik, ahol cédrusok magasodnak az ég felé, rododendronoktól habos az út széle, és minden gyereknek saját szobája van. Kezdetben jól is működött a dolog. Sascha a helyi iskolába járt nem volt rossz tanuló. Focizott, fafaragott, cserkészkedni járt, és hetente egyszer művészetterápiára is. Agyagozott, festett, bakácsolt. De aztán eljött a serdülőkor. S akkor Sascha élete szanaszét esett.

„Az utóbbi időben elég sok hülyeséget csináltam” – mondja. Két éve kezdődött. Veszekedni kezdett a tanárokkal az iskolában, zavarta az osztálytársait, és úgy gyűjtötte a beírásokat, mint mások a matricákat. Az iskolai kartonja mára ujjnyi vastagságú fegyelmi feljegyzést tartalmaz olyasféle megjegyzésekkel, mint: „papírgalacsinokat hajigál”, „nem csinál házi feladatot”, „összefirkálta a frissen festett falat”; de a leggyakoribb beírás ez: „engedély nélkül elhagyta az iskolát”.

Elkószál, és nem csak az iskolából. Tavaly nyáron rendszeresen lelépett az otthonból a barátaival. A környéket járták, „füstöltek”, ahogy Sascha nevezi a cigizést, vodka-narancsot ittak és a saját hangszóróikból bömböltették a hamburgi RAP-együttes, a 187-es utcabanda zenéjét: „Ma csórók vagyunk, holnap majd milliomosok!”.

Egyszer a faluvégi benzinkúton éjjel lopni próbáltak. Sascha egyik haverja megkérdezte, hány óra, Sascha meg felkapott egy zacskó Haribo-gumicukrot meg két kólát.

Ügyetlenek voltak. Még aznap éjszaka eljöttek értük a rendőrök. Pár hete a bíró tíz óra szociális munkára ítélte érte Saschát.

Nyár végén pedig egyszer csak igazán felpörögtek a dolgok. Meleg este volt, már későre járt, és Sascha haverja dühös volt, mert a nevelők elvették a mobiltelefonját. Egymást heccelték egyre dühösebbre. És azután nehéz köveket fogtak és elkezdték beverni velük az ablakokat. Szétverték az otthont, az otthonukat.

A házban, amelyben kitöltötték a haragjukat, nyolc gyerek él; egyesek alig öt-hat évesek. Egyesek nehéz körülmények közül jöttek ide. És akik most arra ébredtek az éjszaka, hogy csörögnek az üvegszilánkok és nehéz puffanástól visszhangzanak a falak. Betelt a pohár! Kihívták a rendőrséget. Letartóztatták a két randalírozót. Sascha most a tárgyalás kitűzésére vár.

Nyilván szerepet játszott mindebben, hogy Sascha életéből hiányzik valami. Az otthonban mindenki tudja, hogy a szülőket sohasem lehet pótolni. A gondozók csupán stabilitást és törődést tudnak nyújtani, s azután remélni kell a legjobbakat.

(S) - Most aztán tényleg jobban akarok viselkedni.

- Mit szeretnél jobban csinálni?

(S) - Végre valahára nem akarok kitűnni.

Sascha utolsó mentsvára végül Kurt és Kerstin Hass. A házaspár mindkét tagja képzett nevelő, akik a saját házukban intenzíven foglalkoznak négy otthonbeli fiatallal. Bröther otthonvezető elmondása szerint ők kivételesen jók a problémás ifjak önálló, felelősségteljes felnőtté nevelésében. Ha Saschának van még esélye, hát akkor náluk.

A Hass-házaspár nem vállal el akárcsak. Csak azokat, akiknél látnak valami reményt. Saschát azért fogadták be, mert „nem agresszív és jó feje van” -, ahogy Hass úr mondja. – „Tulajdonképpen jó srác. Csak hát mások után megy, és pont a bűnözőkhöz vonzódott.”

A kezdet itt sem egyszerű. Sascha még csak két hónapja él a Hass-házaspárnál. „Tulajdonképpen naponta hazudáson élünk” – meséli Hass-né. – „Ez tipikus otthonlakó-mentalitás, hogy mindig a legkisebb ellenállással járó utat járják. És legtöbbször sikerül is elkendőzniük a dolgaikat. Csakhogy mi nem engedünk ebből! Felhívjuk az iskolát, ha azt állítja, semmilyen házi feladatot sem kapott. Háromszor is utánakérdeztünk, ha állítólag elveszítette a tolltartóját. Megerőltető eljárás, de muszáj, hogy kitalálhasson abból az ingoványból, ahonnan jön.

Saschának már saját terve is van a jobb jövője érdekében: rendőr szeretne lenni. Pont rendőr!

Hass úr csak annyit szól ehhez: „Na legalább azt már tudja, hogyan gondolkodik egy gengszter.”

A beszélgetésünk legvégén Sascha megkérdezi: „Gondoltad volna valaha is? Hogy ez lesz belőlem? Hogy cigizni fogok, meg ilyesmi?”

Furcsa, hogy épp a dohányzást érzi olyan rossznak. De lehet, hogy egyszerűen jelkép a számára. Jelképes összefoglalása minden butaságnak, ami visszatartja. És mindannak az

ingoványnak, amibe tulajdonképp már akkor beleragadt, amikor annak idején az első hadüzenetét küldte nekem a hátsó ülésről.

David

- David, te voltál már Iránban?

(D)-Nem. És egyáltalán nem is akarok.

(Anya) - David, nem lehet megmásítani az eredeted, a véredet.

(D)- Szerintem pedig nemsokára lehetséges lesz. Az emberek ugye hamarosan halhatatlanok is lesznek.

David reggelente egy ruhaakasztóval a kezében várt rám a busszal. Ezzel a ruhaakasztóval kormányozta a képzeletbeli buszt a lakásuk nappaliján keresztül. Egészen addig, amíg én meg nem jelentem az igazi kisbusszal. David igen kistermetű volt, még egy négyéveshez képest is, sötétszöke bilifrizurája volt, és jó élénk fantáziája.

Alig három-kilométernyire lakott Sascháéktól. Egy búzaföldekből meg faiskolákból álló széles sáv választotta el őket, mely mindjárt Sascháék panelháza mögött kezdődött, és Davidék háza előttig ért. Két különböző életterük volt.

David jókora klinkertéglás családi házban lakott, földig érő ablakokkal, el volt látva játékokkal meg képeskönyvekkel. Az apja bankban dolgozott; anyja fogorvos-asszisztens volt, Németországban élő iráni, akinek a családja 1979-ben menekült ide az iszlám forradalom elől. Háromévesen David már kibetűzte az első szavait. Négyévesen számolni kezdett.

Ám David is problémás gyerekeknek számított. Amikor az óvodába került, nem játszott a többi gyerekekkel, hanem egész idő alatt a nevelők lába alatt volt, magának betűzgetett, sohasem ment a homokozóba, és boldog volt, ha valaki adott neki egy fejszámolás feladatot. Pár nap múlva pedig teljes erőből beleharapott egy fiú hátába. Legkésőbb addigra kiderült, hogy valami nem volt rendben.

Sok más buszbeli társához hasonlóan David is hiperaktív volt. És fennállt nála a gyanú, hogy esetleg enyhe fokban autisztikus is. Négyévesen szinte az összes hamburgi metróállomás nevét kívülről fújta, amit nekem legalább egyszer egy héten kéretlenül is be kellett bizonyítania, és fel is sorolta a 21-es vonal megállóit. Az érzelmek, a gesztikuláció, mimika azonban gyakran talány volt a számára. Néha, amikor rámosolyogtam, azt hitte, hogy kinevetem.

Természetes, hogy mi, civilszolgálatosok, a nevelők, tulajdonképpen az összes felnőtt egyik gyereket sem szerettük olyannyira, mint ezt a Davidot. Épp ment az óvoda legnagyobb és legkeményebb koponyáját viselte közöttük. Egyszer órákon át megállás nélkül bömbölt, amikor elveszett Ernie plüssfigurája, és nem akarta elfogadni a pót-Ernie-plüssfigurát sem, amit az anyja még akkor este megvett – és azután meg kitörő örömmel fogadta másnap a sajátjának az előkerülését.

(Anya) - Mi a rosszabb? Tettetni valamit a gyerekeknek, vagy pedig olyat tenni, ami fáj nekik?

Én nem akartam semmit sem tettetni nekik, nem akartam hazugságokban élni.

(D) - Én akkor is meg vagyok sértődve.

Kilenc év múltán nem az vár rám, amire számítottam. David már nem lakik abban a zöldövezeti klinkertéglás házban.

Ehelyett egy szeles novemberi estén négysávos út mellett állok, még százméternyire sem egy McDonald's étteremtől és egy használtautó-kereskedéstől. Hamburg-Lump egy munkásnegyed magas bevándorló-aránnyal ill. munkanélküliséggel.

Fent a harmadik emelet egyik modern, világos lakásában vár rám egy félénk, vézna 13 éves fiú; kezei a háta mögött, keret nélküli szemüveggel az orrán, és csukott szájú mosollyal, ami már kisfiúként is pontosan így jellemző volt rá.

David majdnem ugyanúgy meg van lepődve, mint én, hogy most itt laknak. Csak fél éve költöztek Lumpba. Két éve elváltak a szülei, eladták a házat, és most itt lakik az édesanyjával meg a kishúgával, s az apjával gyakran csak hétvégeente találkozik. Mindennap félórát kell most az iskolába buszoznia, amit ki nem állhat. A környéket „gettó-Lumpnak” hívja. „Egyszerűen ronda” – mondja, - „azelőtt a faiskola kisfáira láttunk rá a szomszédban. Most meg a főutcára, és a sarki McDonald's-ra.”

Tulajdonképp máig sem érti, miért is kellett a szüleinek elválnia. „Hisz igazából boldog család voltunk, nem igaz?” Az anyja a kezébe veszi az ő kezét, amikor ezt mondja, és megszólítja: „Majd megérted, ha idősebb leszel. Mikor majd neked is lesz egy társad, és megbomlik a kapcsolat.”

„Nem, én ezt sohasem fogom megérteni!”

David, életének a homlokzata most valamivel szürkébb. Csakhogy az utcafal megtévesztően hathat. Sokat nevetnek ebben a lakásban. Egyszerűbbé vált David élete az óvoda óta, nem nehezebbé. Jó gimnáziumba jár a szomszédos Schenefeld polgári negyedében – ugyanabba a gimnáziumba, ahol tíz éve magam is érettségiztem -, nyolcadikos. Jó tanuló, különösen kémiából és fizikából. De egyébként is leginkább négyes-ötösei vannak a bizonyítványában.

A kisgyerekből, aki annak idején semmit sem hagyott magának bebeszélni, igen intelligens, jól beilleszkedett fiatalember lett. Havonta 107 eurós telefonszámlát szed össze a mobilján, a kortársaihoz hasonlóan állandóan az okos telefonján csüng, szeret focizni, és vigasztalhatatlan ha a német válogatott kikap az EB elődöntőjében; alig kell készülnie az iskolába, és mégis mindig jó jegyeket hoz haza. A régi aggodalmak – autizmus vagy Asperger-szindróma – alaptalannak bizonyultak. Az óvodáskora után egyszerűen elpárologtak a nehézségei.

„Alkalmazkodtam” – mondja. És közben az is kellemetlen lett a számára, hogy félig iráni származású. Az országot, ahonét az édesanyja kislánként elmenekült, egyetlen koravén mondattal intézi el. „Egyelőre távolságot kívánok tartani a közel- és közép-kelethez.” Ráadásul tükörsima híradós-hangzással mondja ezt, amit úgy kedvelnek a tanárai. Látszik, hogy leginkább egy-valamilyen szeretne lenni: átlagos.

Emlékeztet egy hasonlóan túlargulált, félénk természetű, kissé túlvont leenger-re: az én 13 éves kori önmagamra.

Ronja

- Mit csinálsz szívesen?
- (R) - Kézilabdázom, állatokkal foglalkozom, idegesítem anyut.
- És nem olyan szívesen?_ Matek, angol, nyelvtan.

- Nem, nagyon szeretsz olvasni, ugye

(R) - Ronja: A könyvekben mindig csak a képeket nézem meg.

- Anya: Próbáltam én felolvasni neki. De sosem tartott sokáig. Olyan, akár a folyószél.
. Én pedig mindig is szívesen olvastam. Goethe Zanberlehrling – versét máig kívülről tudom: „Walle! Walle/Manche Stecke/Daß, Zum Zwecke/Wassen fliese...”

- Rnuja: Stréber!

Ronja volt az egyedüli kislányunk; mind között a lehangosabb, alig egyméteres, négyéves természeti őserőforrás.

Semmit sem szeretett jobban a lovagnál. Minden reggel egy lovas karám mellett buszoztunk el, és minden alkalommal, ha meglátott egy lovat merev háttal ült fel és azt kiabálta nekem: „JOHANNES, JOHANNES, OTT EGY LÓ!!!”

Ronja tagadhatatlanul hiperaktív – figyelemzavaros volt.

Ő volt az első, aki már az óvodában is gyógyszert szedett. A Ritalin nagy, sárga tablettába volt préselve. Csakhogy Ronjának esze ágában sem volt nyugodni akarni. Megtagadta a tabletták lenyelését. Anyja megpróbálta hát belekeverní a reggeli kukoricapelyhe közé. Ronja persze legtöbbször megint kihalászta belőle. Aztán az anyja egyszer csak végleg feladta a próbálkozást. Majd csak lesz valahogy tabletták nélkül is.

Ronját egyedül nevelte az anyja. Szülei néhány hónappal a világra jötte után elváltak. Az apja hétvégenként magával vitte, de hétközben kétszemélyes team maradtak. Az anya idősök ápolásával keresett pénzt Pinnebergben egy személyzethiányos otthonban, ahol három személy látott el negyven időskorút. Mikor hazajött, néha-néha megpróbált még felolvasni valamit Ronját, ám legtöbbször Ronja túlságosan vadóc volt, ő maga meg túlságosan kimerült.

Ronja akkor érezte magát legjobban annak idején, amikor az erdőbe mentünk a gyerekekkel. Itt egy kicsit olyan lehetett, mint a legendás rabló lánya, akinek a nevét viseli: vadóc és szabad – anélkül, hogy bárkit is zavart volna.

(R) - Akkor íráss be a Montessori – iskolába!

- Anya: Nem, Ronja, nem jó, neked olyan iskola kell, ahol a jegyekkel nyomást gyakorolnak rád. Máskülönben nem lesz belőled semmi.

Ronja sem lakik már Pinnenburgben, hanem messze, Schwein egyik északi panelkaszárnyájában, amiket a rendszerváltás után sárgára meg rózsaszínűre festettek, hogy ne nézzenek ki olyan NDK-snak. Visszatértek az anya szülővárosába.

Mikor Ronjával és anyjával leülünk a nappaliban az asztalhoz, hamar kiderül, mi nem változott: Ronja vagy három percig bírja ki az anyja mellett ülve, azután leül a kannapéról a padlóra, a Mozart – nevű kandúrjukat figyeli, aki „az egyedüli férfi a házban”, mégpedig úgy fixírozza, hogy az ember aggódni kezd a macska jólétéért, majd megint visszaül az anyja mellé, a szavában vágva megragadja a felkarját, a térdét; feláll, elővesz egy kézilabdát a szekrényből, és majdnem letakarítja vele a kávéscsészéket az asztról.

Az ember úgy képzei, Ronja nem igazán viselheti jól, ha hat órán keresztül kemény padban kell ülnie és a tanárokat hallgatnia, ahogy magyaráznak.

Angolból elégséges van, matekból szintúgy, és „a tendencia inkább az elégtelen felé húz, mintsem a közepeshez” – teszi hozzá az anyja. Nem biztos, hogy sikerülne fog középiskolai végzettséget szerezni. És az iskolát éppenséggel nem érdekli, milyen egyéb problémái vannak.

Anyja egy éven keresztül ismételt pánikrohamokat kapott, miközben úgy érezte, mindjárt felrobban a szíve a mellkasában. Ha nagyon rosszul lett, Ronjának ki kellett hívnia a mentőket. Legtöbbször csak odatette a kezét az anyja szívére és kivárták míg megint lecsendesedett a szívverése. Ha pedig éjjel történt a dolog, gyakran befeküdt az anyja mellé az ágyba, amíg szinkronba nem került a szívük. Amíg úgy nem látszott, mintha egyetlen közös, nyugodtan verő szívük volna. A tanárok persze természetesen nem tudták, hogy Ronjának éjjelente az anyja szívével kellett törődnie.

Már egy év is eltelt az utolsó pánikroham óta. Minden egy kicsit jobb manapság. És legalább mégis csak van valaki, aki tartást adjon Ronjának, aki mindent megtenne érte – nem úgy, mint Sascha esetében, akinek nincs ilyen támasza. És Ronja rátalált valamire, amiben jó: a kézilabdára.

A találkozásunk után egy héttel elmentem Ronja egyik mérkőzésére. A zöld-fehér SV Schwerin csapatában játszik 28-as számú mezben, a team legerősebb tagjaként, a legkeményebb dobással, és nem hivatalos rekordot tart sárga – és piros lapokból.

A meccs közben ötször is pontosan ugyanúgy veszi le a lábáról az ellenfelét: csípőn ragadja, megemeli és ledobja a földre. A TSG Wismar szurkoló szülői egyszer csak elvesztik a türelmüket. „Elég legyen ebből!” – „Na de ilyet!” – „Nem volt még elég?” Ronja edzője csak annyit mond halkán: „Hagyja magát ellökni, az a 14-es”.

Pedig a 14-es, Ronja ellenfele egyáltalán nem is hagyja magát.

Aztán eljön Ronja nagy pillanata: elkap egy passzt a büntetőzóna szélén, elszabadul az ellenfelétől. Egyedül szalad a teljesen bepánikolt, elég törékeny alkatú kapuslány felé, felugrik és bevágja a labdát a jobb felső sarokba. Schwerin csapat végül 31:18-ra nyer, Ronja saját öt góljával.

Az a legnagyobb gondja, hogy olyasvalamiben jó, ami az iskolában nem használ neki, ahol meg kellene ülnie nyugodtan, több óra hosszat naponta. Ahol semmit sem ér, hogy milyen mozgékony, erős és magabiztosan célirányos. Hol a helye egy olyan gyerekeknek, aki rendkívül ügyes, de a világeért sem képes koncentrálni?

Lion

- Mi szeretnél majd lenni?
- *Lion*: Gyros-árus.
- Miért Gyros-árus?
- Mert az könnyű. Vagy számítógépes hacker! A hacker-ek nagyon klasszak!

Beszélni néha nehéz. Jó izmokra van hozzá szükség, valamelyest rendesen elhelyezkedő fogakra, állkapocsra, légáramra a tüdőből, meg milliárdnyi agyideg-szinapsziszra. Lionnak ennek az aprócska négyéves kisfiúnak a magas homlokával, mélyen ülő szemével és vastag szemüvegével, ez az apparátusa hatalmas túlköveteléssel állt szemben. A „ch”-i mindig úgy

hangzottak, mintha egy szőröcsomót próbálna felöklendezni. Akadoztak a mondatai. Magáról gyakran harmadik személyben szólt: „Lion nem akar”, „Lion nem fekszik”, „Lion végéje”.

Lion volt a legkisebb termetű a buszon, és rendkívüli tehetséggel volt képes mindig a lelehetősebb helyzetekbe hozni magát. Kiszállásnál az arcára esett, ebédnél a félliteres paradicsomlé teljes tartalmát a nadrágjára öntötte, és a nyelvénél beszorulva lógott ki a hintából. Később sem tudta rendesen megmagyarázni, mit is próbált ott elérni a nyelvével ...

Anyja egyedül nevelte a négy testvérével együtt, gyógykozmetikusai fizetéséből, majd később a hajózási múzeum teremőreként. Kiharcolta Lion gondnokságát az apjával, egy kidobó emberrel szemben. Amikor megismertem, olyannyira stresszes állapotban volt mindentől, hogy kihullott a haja. Mindig tarka fejkendőben járt, hogy elrejtse a kopasz foltokat.

Lion kisbabaként a többi gyerekénél később kezdett tárgyak után nyúlni, később kezdett mászni, járni, beszélni is. Mikor bekerült az óvodába, olyan kapkodós lett, hogy az orvosa ritalint írt fel neki. A gyógyszerrel viszont hamarosan lesárgult. Abba kellett hagynia. Az óvodai nevelők, pszichológusok, orvosok aztán egyszer odahaza kezdték keresni Lion problémáinak az okát. Talán az anyával van valami?

„Tényleg azt hitték, hogy hagyta volna elhülyülni Liont” – meséli. Két lányának egyáltalán nem voltak problémái; és most egyszer csak ő lenne az ok? Kikelt magából. De hát hogy bizonyítsa be az ember, hogy jól bánik a gyermekével?

Lion anyjának öt gyermeke van, mind más-más apától. De mindig ott volt a gyerekei mellett. Esténként felolvasott nekik, szeretgette őket az ágyukban, együtt ültek le házi feladatot csinálni. Mit tehetne még többet?

„Mindjárt aszociálisnak bélyegzik az embert. Pedig minden gyermekem születésének jó oka volt. Csakhogy a legtöbben nem értik meg.”

- Milyen zenét szeretsz?

- *Lion:* Rap-et. A 187-es utcabandát, például. /A mellette ülő kisöccse egy Youtube videóra próbál rákattintani./

- *Lion:* Nem, neked azt nem szabad! Nekem már igen. Én tizenkét éves vagyok.

Az Alagille-szindróma „multiszisztémás”, több rendszerre kiterjedő fejlődészavar. A szülőktől öröklődik a gyermekeikre. Szerencsésebb esetben csak a májra hat ki, az epetermelésre. Pechesebbeknél a szívre, a szemekre is, eltorzulhat a koponya és a csontváz, károsodhat az agy. Mintha csak valamilyen gonosz szellem torpedót játszana a testrészekkel.

Csak öt évvel ezelőtt sikerült diagnosztizálni Lionnál a betegséget. Súlyos tanulási nehézségekkel jár együtt nála „a szellemi fogyatékos határát súrolva” – és a mája sem teljesen működőképes. A szemei vibrálnak, és olyankor a pupillái úgy cikkcakkognak ide-oda, akár a golyók a flipper automatában. Egész életében oda kell majd figyelnie az étkezésre. Minden tabu, ami terhelné a máját, sok könnyen emészthető zsírféleségre van szüksége.

A diagnózis egyszerre hozott sokkot és megkönnyebbülést is. Megkönnyebbülhettek, mert végre kiderült, mi volt a probléma gyökere. És meg is ijedtek, hiszen világos lett, hogy Lionnak egész életében küszködni kell majd a kórral. Nem lehet meggyógyítani, ám

megfelelő diétával ellenőrzés alatt lehet tartani. Ha minden jól megy, Lion is elélhet addig, mint a testvérei.

Ahogy szemben ülök vele, először a szokásos serdülőkori szájlustaság számlájára írom, hogy mindig csak egy-szótagosan felel. Csak annyit, hogy: „jól”, „rosszul”, „nem tudom”. De Lion máskor is így beszél. A hosszabb mondatok megerőltetik.

Magasra nőtt, de vékony, mintha csak hosszában meghúzták volna az egykori kisfiút. Egy kis faluban lakik a család, Moonege-ben Elmshorn és Hamburg között, melynek legnagyobb attrakciója egy algás fürdőtó, ahol gyerekkoromban számtalan, nagyon boldog nyári délutánt töltöttem el jómagam a szüleimmel.

Lion határozottan boldogtalanabb itt, mint én voltam. Sohasem volt a tóban. Úgysem szabad messzire mennie hazulról, mert könnyen elveszíti a tájékozódást.

A legnagyobb probléma akkor is az iskola. Már az általános iskolában csúfolni kezdték. Csipkedték, mivel nem értette meg a tanárok kérdéseit. Fociedzésen meg azért, mert képtelen volt követni az edző utasításait. Lion abban az érzésben nőtt fel, hogy buta és lassú.

Sajátos módon reagált. Öngyújtót lopott és megpróbálta felgyújtani az ágyneműjét és a matracát. Anyja este melléfeküdt babusgatni, és észrevette a sok kis fekete lukat barnás peremmel, akárcsak apró kráterek a holdon.

Máskor meg a szomszédok szeme láttára egyszerűen kiszaladt a főútra, a forgalom kellős közepébe. Az egyik szomszéd rántotta ki az úttestről. Nyilvánvalóan azt akarta, hogy elüssék. Megint más alkalommal megpróbált a lépcsőfeljáró tetejéről átugrani a korláton. Ezeket a segélykiáltásait jobb kifejezés hiányában „öngyilkossági kísérleteknek” titulálták.

Lion a pszichiátriára került. Azután meg másik iskolába. Kisegítőbe. Ott egy darabig jobban mentek a dolgok. Csak húsz másik gyerek járt oda, mind „plüssgyerek”, ahogy Lion anyja hívja őket, vagyis fogyatékosok. Reggelente taxival jöttek érte és elvitték a hat kilométernyire fekvő szomszédos Tornesch-be. Jól átlátható iskola volt, inkább olyan, mint egy nagycsalád, ő pedig a jobb tanulók közé tartozott. Csakhogy aztán bezárt az iskola.

Most megint ugyanott van, ahonnét elindult. Normál iskolában. Nem megy jól neki. Amikor hazajön, gyakran ruhástul beveti magát az ágyába és másnap reggelig ki sem mozdul onnan. Az anyjának kell akkor esténként rávennie, hogy legalább egyen még valamit.

Nem beszél róla. Ha az anyja megkérdezi, mi a baj, azt válaszolja: „Hogyhogy? Minden oké!”

Persze, hogy szeretne beilleszkedni. Azon is látszik, ahogy felhúzza a kapucniját, ahogy kilép a házból, meg a büszkeségén, amivel a fekete bomberdzsekijét hordja a szűk farmernadrággal. És a zenén is hallatszik, amit hallgat. Ugyanazt a 187-es utcabandát kedveli, mint Sascha is, a megalkuvás nélküli szövegeikkel a kemény de szép életről. Alkoholoról, drogokról, meg a kiszolgáltatottságról: „Csak szipuzz, és lebegj, beszélni minek...” – úgy szól az egyik népszerű számuk. Pedig Lionnak nem is szabad soha alkoholt innia vagy szipuznia, a betegségével ez életveszélyes volna.

Én Lion otthonától alig 500 méternyire estem először mámorban. 15 éves voltam, Silvester barátom Smirnoff-vodkát szerzett, és én olyan felfoghatatlanul felnőttnek éreztem magam tőle, eufórikusan boldognak, ahogy jól becsípve tántorogtam a januári éjszakában. Nem tudom, hogy akkor valamilyen érveléssel is visszatarthattak volna attól, hogy legalább

kipróbáljam. Kibírtam-e volna, hogy én legyek az egyetlen, aki egy sarokban állva csak narancslét iszik? Lionnak viszont ki kell bírnia.

Még mindig évente be kell mennie a kórházba teljes kivizsgálásra, az eppendorfi egyetemi klinikán: kardiológia, nefrológia, májambulancia, anyagcsere-leletek, s végül a szemorvos. Tetőtől talpig végigmennek az egész testen. Lion örökre a kórházak vendége lesz időnként.

Az egykori kisfiúra olyan élet vár, akár egy kötél-táncosra a keskeny, himbálódzó kábelén.

Lennard és Kjell (testvérpár)

- Milyen könyvet olvastál legutóbb?
- *Lennard*: A Slridy-életrajzot.
- A Gangsta-rapperét?
- *Lennard*: Igen. Sok közös dolgunk van. Neki is a nagymamája volt a legfontosabb személy. És ő is mindig dolgozni és keresni akart. Mint én, ő is újságkihordással kezdte. Voltam már egy könyvbemutatóján, és szereztem tőle autogramot.
- Beszéltél is vele, Slridy-vel?
- Nem ... nem szívesen beszélget.

Igazán fájni tud. Milyen egyenlőtlenül osztódik el a jószerecse! Ahogy elnézem Kjell és Lennard anyját, miközben előkészíti a kávézás kellékeit a fiaival, egész idő alatt kénytelen vagyok arra gondolni, hogy Lion például most valószínűleg ruhástul fekszik az ágyán, a plafont bámulja és próbálja elfelejteni a napját.

Az anyja tejet forral a kakaóhoz. Aztán elővesz egy csomag mini-habcukrot, amivel megszórja a tetejét. Gyümölcsöt szeletel, almát és körtét, kibontja a süteményt – portugál Nata – tortácskák, mákos és almás szelet -, majd asztalhoz hívja a magas, szőke fiait, akik 13 ill. 15 évesek. Ez a délutáni rituáléjuk, amikor megjönnek az iskolából. Mindennap igyekeznek leülni így együtt, még ha ez természetesen nem is mindig sikerülhet.

Időközben szinte elképzelhetetlen, hogy ők ketten egyszer valóban problémás gyerekek voltak. Ma két nyúlánk, jóképű fiatal ül itt, süteményt majszolva mesél a napjáról, ebben a régi, nagy házban, ami egykor egy faiskolához tartozott, s a szülők újították fel. Le lehetne fényképezni a jelenetet egy lakberendezési magazinba: boldog, jóvágású emberek skandináv stílusú berendezés környezetében. Pedig nekik sem volt olyan egyszerű dolguk.

Kjell születésekor Lennard hároméves volt, és nem örült neki, hogy nem volt többé egyke. Mintha csak érezte volna, hogy nem fűzi majd őket sok közös dolog. És pedig már kisfiúként annyira hasonlítottak egymásra. Egyformán szőkék, kissé nagy a fejük a vékonyka testükhöz képest, és himbálózva szaladtak a kisbuszunk elé. Valahogy túl nehéznek tűntek számukra a karjaik és a lábaik. Akárcsak óriási marionett bábuk, láthatatlan és túl laza szálon hintázva. Mindkettejük hipotóniás volt, laza izomzatú.

Lennard majdnem hatéves volt, amikor megismertem, egy évnnyire volt a beiskolázástól, de alig tudott érthetően beszélni. Összemosta a szavait, nehezen lehetett megérteni. A többi gyerekekkel nem igazán boldogult. Legtöbbször magában hintázott az udvaron, beleképzelte magát valamilyen gazfickó szerepébe – kalóz vagy rabló -, és aztán elszedte a többi gyerektől a játékaikat. Szinte elképzelhetetlen volt, hogy egy általános iskolában napi öt órában matek meg nyelvtanórán vegyen részt.

Kjell volt a vakmerőbb, hiperaktívabb. Olyan fiú, aki felsebezte magát az ajtófélfán letörülte magáról a vért és játszott tovább. Néha addig csúszkált le a lépcsőn az ülepén, hogy egészen kipirult a háta.

S míg Lennard feltartóztatlan dühkitöréseket produkált, ha túlterheltnak érezte magát, Kjell tulajdonképpen semmin sem bosszankodott. Mindig csak mozgásban volt, a laza izomtónusa ellenére.

Az anya emlékszik, ahogy a kannapén ülve azon tömpregtek: „Miért pont mi? Miért épp a mi gyerekeink?”. Ők maguk sohasem voltak problémások. Nekik sohasem volt ilyen nehéz dolguk. Az apa kézilabdázott a THW Kiel csapatában, jobb háttvédként, kétszeres német bajnok lett, azután pedig osztályvezető egy biztosítónál. Az anya egy nagyobb divatcég üzletvezetésében dolgozott.

Mindent megtette, hogy valahogy megoldják a helyzetet. Lennard háromévesen logopédushoz járt, ami kezdetben egyáltalán nem használt. Két éven át alig haladt valamit. A szülei mégis minden áldott héten odavitték. Kjell szintén járt logopédushoz, gyógylovaglásra, gyógygimnasztikára, és egyéni pedagógiai fejlesztésre. Amikor mindkettejük nehezen boldogult az óvodában, kerestek nekik egy másik óvodát – a Lebenshilfe alapítványát, ahol én éppen civilszolgálatoskodtam. Nem nyugodtak, amíg javulást nem értek el.

Félévvel Lennard beiskolázása előtt felhívta őket a logopédus: „Nem fogják elhinni, de Lennard egyszerre csak majdnem teljesen normálisan beszél!”

- *Lennard*: Naponta csak egy órát szabad interneteznünk. Ez kemény nekünk. Tévénk sem lehet a szobánkban. Tulajdonképpen meg is volna az 500 euróm egy tévére, de nem engedik meg.

- *Kjell*: Nekem, pénzem sem lenne rá.

Lennard és Kjell ma mindketten gimnazisták. Inkább középszerű tanulók, de persze „ahhoz képest, hogy közben azt hittük, hogy Lennard kénytelen lesz például kisegítő iskolába járni, mégsem alakultak rosszul a dolgok, nem igaz?” – nyugtázza az anya.

Lennard kissé álmodozó, magának való típus, amilyen már az óvodában is volt. Csak most már 185 centi magas és 46 és feles cipőt hord. Még növésben van.

Lennard elhatározta, hogy saját céget fog vezetni. „Akkor majd veszek magamnak lakást New York-ban és Los Angeles-ben is. Meg talán itt Hamburgban.” Sosem járt New York-ban vagy Los Angeles-ben. Ez is álom a hollywoodi filmekből.

Anyja megpróbálja néha emlékeztetni, hogy ne csak a pénzt hajszolja: „Fontos belátni, hogy olyan emberek is vannak, akiknek nem megy jól a soruk.” Ilyenkor azonban Lennard nem igazán figyel oda.

Kjell nyíltabb kettejük közül. Ő az, aki minden hónapban legalább egy születésnapra hivatalos, aki előveszi az osztálytársai telefonlistáját, ha unatkozik, és addig hívogat körbe, míg talál egy játszótársat; ő kézilabdázik hetente háromszor, egyszer teniszezik, 13 éves szőke aranyifjú, akivel minden gyerek rögtön barátkozni akar, és aki mindenkivel tud is, aki senkire sem haragszik sokáig. Aligha lehetne kezelhetőbb tinit elképzelni Kjell-nél.

„Tulajdonképpen nem aggódunk már értük. Meg fogják találni a helyüket” – mondja ma az apjuk. Elég kemény út vezetett eddig a megállapításig.

Kjell és Lennard olyan előnyt élvez, amit magam is jól ismertem hazulról: a középrétegben való nevelkedés előnyét. Az olyan szülőkét, akik messzire mennek azért, nehogy a gyermekük elmaradjon.

Jól emlékszem, micsoda pánikot váltott ki elsős gimnazista koromban egy kettes alá angolból a szüleimnél. Utána hetekig a vacsoránál kellett felmondanom a mondatszerkesztést, prepozíciókat, szókincset, mire kettesből végre négyes lett, és megszűnt a szakközépiskolába száműzetés kísértete.

A németországi középosztály még mindig ijesztően jó az újabb középrétegbeli gyerekek létrehozásában. Ennek köze van a nyakassághoz. Meg a tudáshoz. Kjell és Lennard szülei tudják, hogy vész esetén óvodát vagy iskolát is lehet váltani. Tudják, mikor van szüksége egy gyereknek logopédiára vagy gyógytornára. Tudják, milyen hatással van egy gyerekre, ha minden este felolvasnak neki Astrid Lindgen vagy Otfried Prentlen könyveiből. Éppen itt kezdődik Németországban az esélyegyenlőtlenség.

Patrick

(P) - Nagyon rossz volt, amikor anyunak el kellett mennie.

(P) Anya- Nekem is nagyon rossz volt, kincsem. (Csend. Rágyújt.)

(P) - Ez is nagyon rossz, a dohányzás. Ugye tudod?

- Anya Tudom, kincsem. Mérgezõ.

Patrick szülei, a sötét gombszemû srácé, 16 évvel ezelõtt ismerkedtek meg egy SMS-chatelés kapcsán. Az anyának tetszett az apa kedvessége. Hogy hallgatott rá. Azonnal megkedvelték egymást. Az elsõ találkán az apa elment érte a pályaudvarra, és még aznap nekiindultak matracot vásárolni. Hogy az anya mindjárt hozzá is költözhessen.

Kilenc hónapra rá megszületett Patrick, éjnek évadján. Az apja lekéste a születést, mert nem volt pénz taxira. Az elsõ busz csak reggel halkan járt. Patrick nyugodt baba volt. Kezdetõl fogva átaludta az éjszakát és szinte sohasem sírt fel.

Eleinte azt hitték, talán csak egyszerûen túl lustácska beszélni. Ám négyévesen Patrick még mindig nem beszélt. Végül egy orvos rábukkant az okára: víz gyúlt fel a fülei mögött, és ezért nem hallott rendesen. Éppen öt éves lett, mire végre megoperálták. Ekkor tulajdonképpen már túl késõ volt.

Patrick, amikor megismertem, messze elmaradt a többi gyerek mögött. Néha a világ minden igazságtalansága egyetlen emberben összpontosul: a társadalmi származás igazságtalansága, aminek szegénység a neve, meg a biológiáé, amit betegségnek hívnak.

Aznap, mikor Patrick iskolába ment, sírt az anyja. Nem normál iskolába került, hanem kisegítõbe, ahol értelmi fogyatékos gyerekekre szakosodtak. Az idei beiskolázott gyerekek kerekesszékekben ültek, egyesek nem beszéltek, csak hangot adtak. És valahogy itt lett elõször igazán világos elõtte, mennyire visszamaradt Patrick a fejlõdésben. Sírt, „mert Patrick mégsem tartozott oda közéjük. Mit is keresett itt?”

Kilenc évvel ezelõtt ment iskolába. Patrick még mindig ugyanabba az iskolába jár, és egyébként is ugyanaz a gyerek, nála változtak legkevésbé a dolgok. Ugyanabban a lakásban is laknak, mint azelõtt, és reggelente most is ugyanolyan típusú Sprinter – busszal jönnek érte. A többi gyerekünkkel ellentétben õ sohasem szakította meg ezt a hagyományt.

Mikor délután háromkor hazajön, legtöbbször annyira kimerült, hogy lefekszik aludni egy kicsit. Azután pedig szinte mindig a Playstation-nel játszik – gyerekszobája kistévéjén míg el nem jön a lefekvés ideje.

Van némi előrelépés: most mégis beszél. Tisztán és érthetően. De kevés szóval, rövid mondatokkal és úgymond kreatív nyelvtannal. Tud írni-olvasni, amire büszke. Patricknál nincsen biológiai oka, nincs agysérülése, vagy örökletes rendellenessége, amiért lehetetlen volna a számára, hogy elvégezzen egy szakmunkásképzőt. És valószínűleg mégsem kerül majd sor erre sohasem.

Hogy min múlik ez, senki sem tudja teljesen. Egy pedagógus, akivel beszéltem róla, egy feltöltendő edényhez hasonlítja egy gyermek intelligenciáját. Vannak gyerekek, akiknek mindig is nagyobb kapacitású edényük volt. De akkor is az dönt el mindent, hogy meg kell tölteni.

Az én első óvodai szolgálati napomon a vezetőnő megtiltotta nekem, hogy az anyjának adjam át otthon Patrickot. Épp elveszítette a gondoksági jogát, három hónapig volt bent a pszichiátrián, a skizofréniája miatt. Az apja volt a gondviselő.

Csakhogy Patrick édesanyja pont akkor este, mielőtt először fuvaroztam volna a fiút, jött haza a pszichiátriáról. Gondviselői státusz ide vagy oda, megint foglalkozott Patrick-kal. És természetesen ott várt ránk az ajtóban.

Ott állt ez az alacsony, zömök asszony a sötétbarna szemeivel, amit a legmélyebb, legfeketebb karikák környékeztek, amiket valaha is láttam.

Megálltam és eldadogtam, hogy nekem nem szabadna átadnom neki a saját fiát. Azonnal megértette, miről van szó. Szó nélkül bement, kihívta a férjét, és a következő kilenc szolgálati hónapom alatt többé nem is láttam. Azon túl mindig Patrick apja várt az útszélén, egy magas és sápadt férfi, aki úgy beszélt Patrickhoz, akár egy öreg cimborához.

- *Anyja*: Néha átmegy a szomszédba az ifitalálkozóra. De nem szívesen jár.

(*P*) - Ott nincsenek barátaim. Senkit sem kedvelek közülük.

- Hogyhogy senkit sem?

(*P*) Mert mindig sértegetnek.

- Mivel?

(*P*) - Zabigyereknek hívnak. Aszociálisnak. Meg hogy bűdös vagyok.

Patrick szülei ma az apa munkanélküli segélyéből élnek, meg az anya szerény munkaképtelenségi nyugdíjából. A szülők ritkán hagyják el a lakást. Nincs baráti körük, mivel senkiben sem bíznak meg eléggé. Túl gyakran kellett csalódniuk, magyarázzák. Hobbijuk sincsen, hacsak nem számítjuk az apa számítógépes játékait, amivel a nappali nagyképernyős lapostévéjén foglalatoskodik.

Anyja a mai napig mindennap komoly gyógyszereket szed, amik elnyomják a skizofréniás készletéseit, meg antidepressziós szereket. És mindig ott lebeg az aggály, hogy egy apróság is elegendő volna hozzá, hogy megint eltűnjön öt hónapra a pszichiátrián.

Már háromszor megtörtént. Először Patrick négyéves korában. Mikor három hónap elteltével hazajött a kórházból, Patrick a folyosón várt rá. „Valahogy szomorúan nézett rám, és mégis örülni látszott” – emlékezik az anyja.

Legutóbb pedig öt évvel ezelőtt, Patrick kilencéves korában.

Mióta rendszeresen szedi a gyógyszereit, nyugodtabb és stabilabb lett. Ebédet és vacsorát főz, Patrick pedig segít neki elmosogatni. És küzd a fiáért. Újra és újra kéri a tanárait, küldjék át mégis egy szakmunkásképzőbe Patrickot. Ők viszont csak vigasztalják, mert tudják, hogy a fiú nem áll készen erre. Néha-néha azt is megkérdezi, nem végezhetne-e Patrick az iskola után valamilyen képzést. Amire a tanárai legtöbbször úgy felelnek, hogy egy fogyatékos-védőműhely nem is olyan rossz elhelyezkedés. Ha pedig azt javasolják a tanárok, járjanak Patrick-kal többet a szabad levegőre, „hiszen olyan sápatag”, akkor átküldi Patrickot a sarokra az ifitalálkozóra.

Csakhogy ott legtöbbször csúfolják. A szomszédos gyerekek látják, hogy reggelente olyan busz jön érte, amin hátul egy nagy táblán egy kerekesszékes jelzés látható. A számukra tehát ő „fogyi”. És ráadásul kismövésű és sápadt, a fogai gyakran ápolatlanok, és még csak nem is sportos alkat. Nemrég vérző orral jött haza onnét Patrick, és azóta egyáltalán nem akar ifitalálkára menni.

Mikor Patrick elmegy az anyja mellett, ő mindig finoman megsimogatja a hasát. Akkor teljesen elérékenyül a tekintete. Mindenképpen azt szeretné, hogy a fiának sikerüljön normális életet élnie. Csak azt nem tudja igazán, hogy érhetné el ezt.

Patrick már most internalizálta, hogy ő minden létező társadalmi hierarchiában lent van a pincében. A többi gyerek is aszociálisnak csúfolja. Ez az elszigetelő szó ugyebár annyit jelent: te nem érsz semmit.

Legalább van egy jóbarátja, Falck, akit kedvel, „mert szőke és kékszemű”. Falck Patrick optikai ellenpárja. Neki ébenfekete haja van, és a legeslegsötétebb szemei, amire a természet csak képes volt. Csakhogy Patrick nem látja Falckot túl gyakran. Ahhoz buszoznia kellene Patricknak, erre pedig túlságosan ritkán képes. Ám mikor Falck erre jár, egész délután fociznak a szomszédos Bolz-téren, míg le nem megy a nap.

És még ha egyedül ül is otthon a Playstation előtt, akkor sem teljesen magányos. Ezt még feltétlenül meg akarta mutatni nekem. A saját keskeny faágyán ül, amely rakéta formájú. A játék neve Minecraft. Patrick itt egy fantáziavilágban harcol vámpírok ellen, van egy saját otthona, könyvespolcokkal és varázssitalokkal, még egész falka barátja is. Farkasok, melyeket megszelídített a játékban. Követik, bárhová is megy abban a világban, és óvják minden lépését.

Úgy gondolom, nagy szüksége volna Patricknak ilyesvalamire a való életben is.

Zárszó

Volt valami, ami annak idején mindannyiukban megvolt: volt egy közös kedvenc daluk. A „White Stripes” együttestől a „Seven Nation Army” – azaz „Hét ország hadai”. Amikor megszólalt ez a szám, fel kellett nekik hangosítanom a rádiót. S akkor nyolc gyerek üvöltötte együtt Jack Whites gitárjának ütemére:

„I’m gonna fight ’em off!
A seven nation army couldn’t hold me back!”

Vagyis:

„Leküzdöm én őket!
Hét ország hadai sem állíthatnak meg!”

Vagy legalábbis olyasmit ordítottak, ami valamelyest hasonlított az idegen angol szövegre. Én meg kígyóvonalban kormányoztam, a gyerekek bólintgattak a fejükkel, és egy pillanatra úgy érződött, mintha tényleg semmi sem állíthatná meg őket. Mintha minden megszűnt volna létezni, ami visszafogta őket. Ez az érzés egészen pontosan három percig és 52 másodpercig tartott, és Jack White három szavával ért véget, ami minden egyes gyermekünk számára oly másféleképpen szólt:

„Go back home!” –
„Menjetek vissza haza”.

Johannes Böhme

Magyar fordítás: Új ÉFOÉSZ, Tarnai Ottó Egyesület/